

УДК 336

Беспала-Павлова Т. В.,*аспірантка Дніпропетровської державної фінансової академії*

СИСТЕМА ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розглянуті особливості діяльності будівельних підприємств, деталізовані етапи процесу фінансового планування і наведені основні інформаційні джерела для складання фінансового плану будівельного підприємства.

Ключові слова: *система фінансового планування, будівельні підприємства, етапи фінансового планування.*

В статье рассмотрены особенности деятельности строительных предприятий, детализированы этапы процесса финансового планирования и приведены основные информационные источники для составления финансового плана строительного предприятия.

Ключевые слова: *система финансового планирования, строительные предприятия, этапы финансового планирования.*

The features of activity of building companies are considered in the article, the stages of process of the financial planning are gone into detail and basic informative sources are resulted for drafting of financial plan of a build enterprise.

Key words: *financial planning system, building companies, financial planning stages.*

Постановка проблеми. Згідно з П(с)БО 18 "Будівельні контракти" [1], будівництво – це спорудження нового об'єкта, реконструкція, розширення, добудова, реставрація і ремонт об'єктів, виконання монтажних робіт.

Отже, будівництво – важлива галузь економіки, яка стимулює розвиток сумісних галузей (машинобудівної, лісопереробної, хімічної та інших), забезпечує населення житлом, а підприємства будівлями і спорудами промислового чи житлового призначення.

На теперішній час будівельна галузь переживає глибоку кризу. За даними Державного комітету статистики України [2], частка будівельних підприємств, що одержали збиток за період з 2008 до вересня 2010, збільшилась з 38,9% до 57,6%. Негативним фактом є також й те, що сума поточних зобов'язань підприємств значно перевищує розмір власного капіталу. У такому випадку в підприємства посилюється фінансова нестійкість, що може призвести до втрати платоспроможності та посилити чутливість до фінансових ризиків.

За такої ситуації підвищується необхідність впровадження системи фінансового планування на будівельних підприємствах з урахуванням особливостей їх діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значна кількість таких науковців, як Л. С. Татянич, Н. С. Танклевська, Б. М. Литвин, Л. О. Меренкова, В. В. Івата та інші присвячували свої праці питанню фінансового планування на підприємствах різних галузей, проте фінансовому плануванню будівельних підприємств приділена недостатня увага.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є наведення основних особливостей функціонування будівельних підприємств, що впливають на їх фінансову діяльність і її результат, деталізація етапів фінансового планування будівельних підприємств і розкриття інформаційних джерел, що застосовуються для формування фінансового плану підприємства.

Виклад основного матеріалу. На діяльність господарюючого суб'єкта впливає низка чинників внутрішніх (організаційно-правова форма ведення діяльності, податкова політика підприємства та ін.) та зовнішніх (конкуренція, попит, відсоткова ставка по кредитах та ін.), які повинні враховуватися при фінансовому плануванні на підприємстві, але існують особливості діяльності, що притаманні певній сфері діяльності підприємства. До таких особливостей діяльності підприємств будівництва можна віднести:

- ціна об'єкта будівництва попередньо визначена [3];
- обов'язкове отримання ліцензії на здійснення будівельної діяльності;
- кожний об'єкт будівництва унікальний, що впливає на умови договору будівельного підряду та визначення договірної ціни;
- за договором будівельного підряду, замовник може оплачувати роботи за методом поетапного виконання робіт;
- роботи з будівництва належать до робіт з тривалим строком виконання;
- на процес будівництва об'єкта впливають кліматичні та погодні умови, які можуть значно подовжити строк та ціну виконання робіт, особливо у зимовий період;
- об'єкт будівництва знаходиться на певній відстані від підприємства, з чим пов'язані додаткові витрати на перевезення устаткування, перевезення та розміщення робітників, задіяних у будівництві.

О. М. Тройнікова [4, с. 23] до особливостей діяльності будівельних підприємств зараховує:

- створювана в будівництві продукція залишається нерухомою, а знаряддя праці й робітники безперервно переміщуються по фронті робіт;
- тривалість строків будівництва приводить до відволікання капіталів з оборотів, омертвляючи їх на певний час;
- великий обсяг інвестиційних вкладів і тривалі строки їхньої окупності вимагають підвищеної уваги до економічного обґрунтування спорудження нових об'єктів;
- застосування вахтового методу ведення робіт, лінійний характер

об'єктів знижує оперативність управління будівництвом об'єкта, підвищує складність матеріально-технічного постачання, обслуговування машин, механізмів і транспортних засобів;

– необхідність ресурсного й виробничого кооперування під час будівельно-монтажних робіт;

– розмаїтість форм і джерел фінансування будівництва.

Зазначені особливості впливають на процес фінансового планування будівельних підприємств. Тому наступним вважаємо за потрібне розглянути етапи процесу фінансового планування.

Л. С. Татянич [5, с. 80] у своїй статті зазначає такі етапи фінансового планування: аналіз фінансової ситуації; розробка загальної фінансової стратегії підприємства; складання поточних фінансових планів; коригування, ув'язка і конкретизація фінансового плану; розробка оперативних фінансових планів. Аналогічної думки Г. О. Крамаренко і О. Є. Чорна [6, с. 160], а також додають шостий етап – аналіз і контроль виконання фінансових планів.

Протилежної думки Н. С. Танклевська [7], яка визначила чотири етапи фінансового планування: аналіз інвестиційних можливостей і можливостей фінансування, якими розпоряджається підприємство; прогнозування наслідків поточних рішень з метою запобігання несподіванок, розуміння зв'язку між поточними і майбутніми рішеннями; обґрунтування обраного варіанта із всіх можливих рішень (цей варіант і буде представлений у кінцевій редакції плану); оцінка результатів, досягнутих підприємством у порівнянні з цілями, встановленими в фінансовому плані.

На нашу думку, враховуючи особливості діяльності будівельних підприємств, слід запропонувати схему процесу фінансового планування, яка містить 10 етапів і є більш деталізованою (рис. 1).

На першому етапі процесу фінансового планування аналізується виконання попереднього фінансового плану підприємства, якщо цей план складався.

Другий етап включає аналіз фінансового стану підприємства, а саме: показників стійкості, платоспроможності (ліквідності), оцінка структури балансу підприємства, аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості, прибутковості підприємства та інші.

На третьому етапі проводиться аналіз поточних проектів підприємства. Оцінюються будівельні проекти, ступінь їх завершення. Якщо підприємство, окрім будівельної, займається й проектною діяльністю, то на цьому етапі аналізуються також й замовлення на розробку проектно-кошторисної документації.

На четвертому етапі розробляється або коригується фінансова стратегія, яка включає основні напрями фінансової діяльності підприємства.

П'ятий етап передбачає складання загальних прогностичних фінансових документів, з урахуванням наявних договорів підряду, кошторисних документів, графіків фінансування та виробничих планів.

Рис. 1. Схема процесу фінансового планування для будівельного підприємства

На шостому етапі відбувається складання варіантів (оптимістичного, песимістичного та найбільш ймовірного) поточного фінансового плану підприємства на один рік.

На сьомому етапі складаються оперативні фінансові плани підприємства. Оперативні фінансові плани складаються з деталізацією на день, місяць або квартал.

Восьмий етап – це процес реалізації фінансового плану усіма підрозділами підприємства, який напряму пов'язаний з дев'ятим етапом – контролем виконання фінансового плану.

У разі виникнення відхилень під час контролю виконання фінансового плану підприємства від планових показників, проводиться коригування або перегляд фінансового плану підприємства.

Окрім цього, слід зазначити інформаційну базу (внутрішня та зовнішня інформація), що застосовується під час складання фінансового плану будівельного підприємства:

1. Внутрішня інформація:

- фінансова стратегія та фінансова політика підприємства;
- договори підяду;
- договори субпідяду;
- договори страхування;
- зведені витрати;
- зведені кошторисні розрахунки;
- об'єктні та локальні кошториси;
- кошториси на окремі види робіт;
- кошториси на проектні та пошукові роботи;
- календарний графік виконання робіт;
- план фінансування будівництва (джерела та порядок фінансування робіт);

- порядок проведення розрахунків за виконані роботи;
- інформація щодо складу і структури дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства та ін.

2. Зовнішня інформація:

- державні будівельні норми, стандарти та правила;
- коливання цін, курсу валют;
- темп інфляції;
- законодавчі та нормативно-правові акти;
- ціни виробників та постачальників на матеріальні ресурси;
- банківські відсоткові ставки та умови надання кредитів;
- умови взаємовідносин зі страховими організаціями;
- державні замовлення і контракти, ін.

Висновки. Отже, фінансове планування є важливим елементом системи управління підприємством. Застосування методів і інструментів фінансового планування на підприємствах сфери будівництва зі врахуванням зазначених особливостей, використанням запропонованої схеми процесу та інформаційної бази дасть змогу використовувати більш дієві механізми управління кредиторською та дебіторською заборгованістю, переглянути договірні умови з замовниками, застосовувати страхування ризиків, або поетапне введення об'єкта у експлуатацію.

Література:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 18 "Будівельні контракти" [Електронний ресурс] / Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0433-01>.
2. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Карпушенко М. Бухгалтерский учет в строительных организациях [Електронний ресурс] / Экспресс-анализ законодательных и нормативных актов – 2001. – №35. – Режим доступу: http://www.derevodom.com/show_1504.html.
4. Тройнікова О. М. Економіко-фінансова діяльність будівельних організацій: Навчальний посібник. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 160 с. – ISBN 978-966-364-662-6.
5. Татянич Л. С. Теоретичні аспекти організації фінансового планування на підприємстві // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу – 2010. – № 1 (9). – С. 80.
6. Крамаренко Г. О. Фінансовий менеджмент: Підручник / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 520 с. – ISBN 966-364-151-7.
7. Танклевська Н. С. Теоретичні аспекти організації фінансового планування на підприємстві [Електронний ресурс] / Таврійський науковий вісник – 2009. – Вип. 67. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Chem_Biol/Tavnv/2009_67/67_25.pdf.